

अंकयोजना - 2020-21 (Set -1)

कक्षा - दशमी

संस्कृतम् (कोड-122)

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् -

1. 'आ' खण्डस्य अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. प्रश्नपत्रे यत्र आन्तरिकविकल्पः अस्ति तत्र स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकं तथापि यदि छात्रः सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम्। यथा चित्रवर्णने पञ्चवाक्यानां लेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि सप्तवाक्यानि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथम-पञ्चवाक्यानां न अपितु यानि वाक्यानि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. अनुच्छेदे श्लोके वा आधारिताः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति। अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि-शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति। तदर्थम् अङ्काः देयाः। यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।
6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम्। अतः आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः।

'अ'-भागः (40 अङ्काः)

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः)

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		
1	सन्धिः/सन्धिच्छेः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) (ख) चलत् + अनिशम् (ii) (ग) उदीरितः + अर्थः (iii) (क) योजकस्तत्र (iv) (ग) कश्चित् (v) (क) स्यात् + मे	1x4=4
2	समासः/विग्रहः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) ख - राजपुत्रः (ii) क - यथासमयम् (iii) ख - गर्वेण सहितम् (iv) क - वाष्पयानमाला (v) क - पिकस्य च काकस्य च	1x4=4

3	प्रकृति-प्रत्ययौ (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) क - धैर्य + मतुप् (ii) ग - छात्र + टाप् (iii) ख - धूर्ता (iv) क - बुद्धिमती (v) क - महत्त्वम्	1x4=4
4	वाच्यम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) ख - त्वम् (ii) क - लिख्यते (iii) ग - लेखम् (iv) ग - मया	1x3=3
5	समयः (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) क - षड्वादने (ii) ग - पादोनसप्तवादने (iii) क - सार्ध-अष्टवादने (iv) ग - सपादनव (v) क - दशवादने	1x4=4
6	अव्ययपदानि (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) ग - अद्य (ii) क - श्वः (iii) ख - अत्र (iv) क - एव	1x3=3
7	अशुद्धिसंशोधनम् (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) ख - पठसि (ii) ख - मधुरम् (iii) क - पठतु (iv) ग - क्रीडतः	1x3=3
पठितावबोधनम्		
8	प्रश्ननिर्माणम् (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) (i) क - केषाम् (ii) ख - कस्मात् (iii) क - कः (iv) ख - कम् (v) ग - कया (vi) ख - कस्य	1x5=5
9	उचितार्थचयनम् (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (i) ख - असत्यम् (ii) ग - धनम् (iii) क - सरलता (iv) ख - काकः (v) ख - कृषकः	1x4=4
10	भाषिककार्यम् (केवलं प्रश्नषट्कम्) (i) क - मुञ्चति (ii) ग - क्रुद्धः (iii) ख - विपत्तौ (iv) ख - गृहे (v) ग - पिता (vi) ख - जननी (vii) ग - कुतः	1x6=6

‘आ’ - भागः

वर्णनात्मकाः प्रश्नाः (40 अङ्काः)

अपठितावबोधनम्		
11	भाषिककार्यम् - अ. एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) द्राक्षालताम् (ii) न (iii) जम्बूकः आ. पूर्णवाक्येन लिखत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) उपवने फलानाम् अनेके वृक्षाः आसन्। (ii) वृक्षानां फलानि प्राप्तुं जम्बूकः उपरि-उपरि कूर्दते। (iii) द्राक्षाफलानि पक्वानि अपक्वानि च आसन्। इ शीर्षकम् -	(1x2=2) (2x2=4)

	“उपवनम्” अथवा अन्यत् किमपि उचितम्। ई यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवल प्रश्नत्रयम्) (i) ग – अहम् (ii) क – उपवने (iii) ख – उपवनम् (iv) ग – अपक्वानि	(1) (1x3=3)
	रचनात्मक कार्यम्	
12	पत्रलेखनम्- (i) सप्रेम नमस्ते (ii) कुशलम् (iii) परीक्षायाः (iv) प्राप्तम् (v) प्रसन्नम् (vi) अंकान् (vii) साधुवादान् (viii) पुनः (ix) पितृभ्याम् (x) मित्रम्	1/2x10=5
13	चित्रवर्णनम् - विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तपञ्चवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।	1x5=5
	अथवा अनुच्छेदलेखनम् – अयं विकल्पः सर्वेभ्यः कृते। विषयाधारितानि कान्यपि संक्षिप्तवाक्यानि भवितुमर्हन्ति। सहायतार्थं मञ्जूषा प्रदत्ता वर्तते।	1x5=5
14	अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूय लिखत - (केवल वाक्यपञ्चकम्) (i) त्वम् संस्कृतं पठसि। (ii) शिक्षकौ पाठयतः। (iii) सैनिकाः देशं रक्षन्ति। (iv) यूयं स्वपाठं पठथ। (v) बालकः फलम् अखादन्। (vi) पाचकः भोजनम् अपचत्। (vii) गजः शनैः शनैः चलति।	1x5=5
	पठितावबोधनम्	
15	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) करुणापरो (ii) तनूजस्य (iii) स्वपुत्रम् आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) निर्धनः जनः परिश्रम्य वित्तम् उपार्जितवान्। (ii) पार्श्वस्थिते ग्रामे रात्रिनिवासं कृतवान्। (iii) निशान्धकारे पदयात्रा न शुभावहा।	(1/2x2=1) (1x2=2)
16	अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - अ. एकपदेन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) गुणम् (ख) वसन्तस्य (ग) गुणम् आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) सिंहस्य बलं मूषकः न जानाति।	(1/2x2=1)

	(ख) वायसः वसन्तस्य गुणं न जानाति। (ग) मूषकः सिंहस्य बलं न जानाति।	(1x2=2)
17	अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - अ. एकपदेन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) पिकः (ख) सिंहः (ग) काकः आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) यः वित्रसतान् न रक्षति सः कृतान्तः भवति। (ii) काकः स्विषये कथयति - वस्तुतः वनराजः भवितुं तु अहमेव योग्यः। (iii) कर्कशध्वनिः काकस्य भवति।	(1/2x2=1) (1x2=2)
18	मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयत - (i) आचारः (ii) विदूषां (iii) प्राणेभ्यः (iv) सदाचारम् अथवा मञ्जूषायाः साहाय्येन श्लोकस्यभावार्थे रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनःलिखत - (i) विचित्रे (ii) निरर्थकम् (iii) धावने (iv) भारस्य	(1/2x4=2) 1/2x4=2
19.	अधोलिखित-कथांशं समुचित-क्रमेण लिखत - (i) कृषकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन् आसीत्। (ii) तयोः बलीवर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः आसीत्। (iii) क्रुद्धः कृषकः तम् उत्थापयितुं बहुवारं यत्नम् अकरोत् । (iv) सुराधिपः अपृच्छत् - किमेवं रोदिषि? (v) भो वासव! पुत्रस्य दैन्यं दृष्ट्वा रोदिमि। (vi) बहूनि अपत्यानि मे सन्ति इति सत्यम्। (vii) दुर्बले दुर्बले सुते मातुः अभ्यधिका कृपा सहजा एव। (viii) कृषकः प्रसन्नमनसा गृहम् आगच्छत्।	1/2x8=4